

Eglė Vaisėtaitė
Kilusi iš Naujųjų Valkininkų, 23 m

2011 07 07

Diena, kai išvažiuojam. Keista diena. Daiktų dėliojimas į kuprinę nesuteikia jokio malonumo ir menkina būsimos ekspedicijos azartą. Kai nešulys jau ant pečių, nebesinori stoties renginių: kamerų, interviu, pokalbių. Greičiau į traukinį.

Važiuoju į nežinomybę – jau kuris laikas manęs neapleidžia šis jausmas. Nežinia, kas mūsų laukia, nežinia, ir ko tikėtis. Būdama traukiny suabejoju, ar esu užaugusi tokiai ekspedicijai. Pradedu kelti sau daug klausimų. Ar sugebėsiu pateisinti ekspedicijos lūkesčius? Neabejoju, kad pati kažką tikrai gausiu, bet ar sugebėsiu tai perduoti kitiems? Turbūt tai ir yra mano misija šioje misijoje – parvežti kažką kitiems. Ir mokėti duoti.

2011 07 08

Rytas Maskvoje saulėtas ir šiltas. Iki lėktuvo į Tomską gauname trumpą prieglobstį Lietuvos ambasadoje. Kadangi laiko turime nemažai, vadai mus išsiveda pavėplinėti po miestą. Visi įvairių lygių rusų kalbos žiniomis bandome skaityti reklaminius užrašus kirilica. Greitai pagauname azartą: „O, žiūrėkit, „McDonalds“ parašyta kirilica! O čia „Second Hand“ kirilica!“. Užrašų kita kalba rasti beveik neįmanoma ne tik mieste, bet ir metro ar oro uoste.

Vakarop judėdami į oro uostą paragaujame pirmo lietaus Rusijoje. Užteko kelių žingsnių perbėgti iš vienos vietos į kitą ir visi likom kiaurai šlapi. Tomskiečiai supranta, kad jiems turbūt tai ne vienintelis lietaus išbandymas. Vėliau dažnai pajuokaudavom, kad mes šlampam Sibire, o jie (Tadžikijos komanda) turbūt vaikšto išsižioję, iškišę liežuvius ir svajoja bent apie vieną gairių lašą iš dangaus (nepykit, kolegos).

2011 07 09

Pasiklydau diene. Laiko juostos pasikeitė; biologinis laikrodis dirba pagal seną tvarką, o protas bando skaičiuoti naujas dienas ir valandas. Iš Lietuvos „Misija Sibiras‘11“ persikėlė 4 valandomis į ateitį. Po visko grįšime atgal į praeitį lyg nieko nebuvo ir tik mes žinosime, ką ten veikėme. Kažin, ar mūsų pėdsakus kas nors pastebės.

Šios nakties skrydis iš Maskvos į Tomską buvo gana sunkus. Buvome perspėti, kad nusileidę turbūt judėsime tiesiai į mišką, tačiau lėktuve pamiegoti nepavyksta. Išlipame sunkūs. Be Aleknos, mus pasitinka ir lietus, tad nuotaika žygiuoti menksta. Tačiau sužinojome, kad šią dieną dėl oro ir nuovargio dar niekur neisim. Gauname viešbučio kambarius, pusryčius, dušą ir kelias valandas miego.

Popietę vaikštinėdami po Tomsko centrą netikėtai sutinkame lietuvę Adą, kurios seneliai buvo ištremti į Sibirą. Čia gimė jos tėvai, o vėliau ir ji pati. Nors Ada nediršta savęs vadinti lietuve, nes gimė ir užaugo Rusijoje, tačiau ruse taip pat nesijaučia esanti. Būdama visai maža kalbėjo lietuviškai, bet dabar supranta ir gali pasakyti vos kelias frazes.

Vakare pasidaliję pareigomis stengiamės anksčiau užmigti, nes rytoj pirmųjų kapinių tvarkymas taigoje. Dar nelabai rimtas, kaip sako vadas.

2011 07 10

Kažkas sakė, kad naktį nėra uodų... Su šia viltimi išsikrapštome iš palapinės budėti prie laužo. Kažkas suklydo – jų tikrai yra. Nors vadas sako, kad šios dienos uodai tik trupinėlis lyginant su ankstesnėmis ekspedicijomis. Na tikrai, kol kas uodų kaip Lietuvoj tinkamu metu ir tinkamoj vietoj.

04:00. Pirmas budėjimas po pirmos dienos kapinaitėse. 86 kvartalas. Esame netoli kaimelio, todėl nelabai tikėtina sulaukti meškų, bet dėl viso pikto pamainomis budime. Kapinaitės buvo mažučiuokės – keli kapai. Šalia dar keli slaviški kapai. Pagrindinis darbas buvo jas aptverti, tad imamės darbo. Be jokio susitarimo pasiskirstome veikla ir greitai pasirodo pirmosios tvoros dalys. Įpusėjus dienai pusė grupės atsiskiria ir su vadu patraukia ieškoti stovyklavietės. Einame iki kitų kapinių, kurios yra už kelių kilometrų. Tolėliau nuo jų statomės namus. Vieną stovyklavietės kraštą juosia pelkė, o kitą avietynas. Tik apmaudu, kad avietės dar nesunokusios. Pelkėje netgi įsirengiame maudyklėlę, kurioje beveik visi su smagumu pasiplieskenam.

Sulaukę aušros, kitai budėtojų grupei perleidžiame raudoną ryto dangų.

2011 07 11

Kol kas oras nelepina. Rytas jau apniukęs, kartais pasirodo keli lietaus lašai.

Iš pat ryto einame tvarkyti kitų kapinaičių, t. y. kelių lietuvių kapų rusų kapinėse. Ir vėlgi – svarbiausia juos aptverti. Įdienojus pradeda lyti. Nestipriai, bet vis tiek nesmagu. Beje, vakar vakare stovykloje buvo pradėtas dirbti kryžius – baigę darbus su tvorele grįžtame į stovyklą jo paimti.

Pirmo kryžiaus pastatymas. Sunku pasakyti, kokios mintys tą akimirką. Liūdesio tikrai nebuvo. Didelio džiaugsmo taip pat. Tiesiog ramu.

Bebaigiant pietauti mus pričiumpa lietus. Gerai, kad spėjome susipakuoti dar sausus daiktus. Išeiname į kelią laukti pažadėto autobuso. Lietus ir ištižęs kelias primena antrą bandomojo žygio dieną, bet jausmas šįkart kur kas geresnis. Nežinau, ar taip ir reikėjo tikėtis, bet sutartu laiku autobuso nesulaukiam. Autobusas senas, kelias klampus, mūsų daug... Pradedam

spėlioti, kad vairuotojas nusprendė nerizikuoti. Būtų ne taip jau ir baisu, jeigu ne šlampantis ir šalantis ligonis. Galiausiai didžioji grupė patraukiam į kaimelį ieškoti nakvynės, o kiti lieka laukti išganingojo transporto. Besibraudami į pirmą pasitaikiusią trobą pamatome atvažiuojančius mūsiškius. Šlapi, bet laimingi sušokame į vidų ir riedame į „Rubin‘ą“. Truputį gėda sakyti, bet kaip gera, kad gali pasidžiauti šlapius drabužius, purvinus išsiskalbti ir netgi pats nusiprausti.

2011 07 12

Pagaliau išvažiuojam iš viešbučio „Rubin“ į, kaip tikimės, taigą. Kelias naktis miegojome viešbutyje ir tik vieną miške, tad norisi kuo mažiau civilizacijos.

Dabar važiuojam traukiniu iš Tomsko į Bielyj Jar. Kelionė ilga ir nusigausime ten tik vidurnaktį, o planuose vėl viešbutis.

Vienoje kupė sėdime aštuoniese ir troškinamės savose sultyse. Stotelėse garsiai rėkiančios moteriškės pardavinėja pyragaičius, o keleiviai dar net nesustojus traukiniui jau stovi eilėje prie durų su pinigais saujose. Mes savose kupė taip pat gana garsūs, tad keliam kitiems problemų. Mat susirinko daininga kompanija. Sudainavus vieną dainą prie mūsų prieina palydovė su pamušta akimi ir pavadinusi mus artistais paprašo nutilti, nes miega jos kolegė. Ką darysi. Kol kas dar nespėjome pavargti, todėl mūsų energija trikdo kitus. Įdomu, koks bus rytojus. Vadas kalba apie 4 paras miške – mes to ir tikimės. Kad tik lietus pakentėtų.

Galiausiai iš traukinio nuvažiuojam į viešbutį pavadinimu „Sibir“. Sibiras Sibire. Bet, paradoksas, niekas nenori tokių svečių. Svečių užsieniečių. Vis dėlto kažkaip pavyksta susitarti ir mes gauname kambarius. Viešbutis kaimiškai jaukus: mediniame name, be šilto vandens ir dušo.

Atsigulusi į lovą prisimenu, kad traukiny užkalbintos kelios merginos papasakojo, jog prieš kelerius metus šiame kaimelyje meška sudraskė mergaitę. Žiemą. Nes medžiotojas ją pažadino, bet nenušovė, tai toji neturėjo ko būti. O laukiant priėmimo į viešbutį vietiniai pasakė, kad Krasnojarske dabar gaisrai, todėl visos meškos traukiasi link Bielyj Jar. Kaipgi Sibiras be meškų ir istorijų apie jas? Eisim rytoj jų pasitikti. Turbūt bus alkanos.

2011 07 13

Didžiausias dienos įvykis – netikėtas susitikimas su lietuviu tremtinio sūnumi Viktoru. Radom vairuotoją, kuris pažadėjo mus nuvežti į Rybino ir Karelino kapinaites, ir paaiškėjo, kad jo tėvas lietuvis. Tačiau Viktoras nėra jo matęs, nes šis išvyko į Lietuvą sūnui dar negimus, o motina rusė nepanoro važiuoti kartu. Viktoras pasakojo, kad susituokęs žadėjo su žmona vykti į Lietuvą aplankyti tėvo, tačiau besiruošdami kelionei gavo jo mirties liudijimą. Taip kelionė ir nutrūko.

Sutikti lietuvių kažkur kaime Sibiro gilumoje tikrai netikėta ir gera. Jo veidas atrodo geresnis, mielesnis nei vietinių gyventojų. Žinot, kaip kartais būna, kai vaikštai po svetimą didelį miestą ir sutikęs matytą veidą iš savo kaimo skubi pasisveikinti, nors šiaip savame kaime su tuo žmogumi niekada nebendravote.

Viktoras pasikvietė mus į svečius. Buvo iš tiesų labai gražus vakaras. Jo žmona Lida turbūt netgi labiau dega Lietuva negu jis pats.

Dabar vėl esame traukinių stoty. Dvi valandas reikės laukti traukinio į Asiną. Iš jo ieškoti transporto važiuoti kitur. Įdomu, ką pasiūlys rytoj.

2011 07 14

Ankstyvą ir šaltą rytą išlipame iš traukinio ir pagavę kelis mikriukus kratomės link Tunguskij Bor – buvusio tremtinių kaimelio. Duobėtas kelias iškrato iš bet kokios sėdėjimo pozicijos, todėl visą kelionės laiką praleidžiu besistengdama įsitaisyti taip, kad bent jau nebumbėsčiau galva į automobilio stogą ar langą. Bumbsėti, šokinėti ir kratytis nustojame iki Tunguskij Bor likus apie 30 km, kuriuos reikės nužygiuoti patiemis. Vadas prisako eiti kuo garsiau, kad meškos sužinotų apie mūsų buvimą čia. Tačiau vėjas toks stiprus, kad sunku jį perrėkti: vos paleistą garsą išblaško tą pačią akimirką. O daugelis iš mūsų turbūt net nesugebame tinkamai įvertinti situacijos: „Ai, nėra čia tų meškų...“. Bet priartėję prie stovyklavietės aptinkame meškų pėdsakų, kurie verčia sunerinti. Tačiau esame per daug pavargę, kad bandytume ieškoti kitos vietos palapinėms, todėl liekame nakvoti čia, iš trijų pusių apsupti vandens, kurį įsidrąsiname naudoti maistui. Žinoma, tame pačiame vandenyje plauname indus ir prausiamės patys.

2011 07 15

Nuo stovyklos iki kapinių apie 5 km. Ten taip pat buvo kaimelis (41 kvartalas). Ten yra ir kapinaitės, kuriose buvo laidojami Tunguskij Bor ir 41 kvartalo gyventojai. Kapinių vieta samanotame pušyne – dzūkiškai sava ir gražu. Keista, bet būdama gamtoje jausdavausi tarsi būčiau Lietuvoje, atrodo, viskas taip sava ir pažįstama.

Šiose kapinaitėse randu ir kelias pažįstamas pavardes. Tai truputį sukrečia, nes pasijunti lyg būtum prie artimo žmogaus kapo. Sukrečia ir tai, kad čia daugiausia vaikų kapai: vienu, dvejų, šešerių metų.

2011 07 16

Ryte susipakuojam daiktus ir užleidžiam stovyklavietę meškoms. Iš Tunguskij Bor einame į už 25 km esantį Baturiną. Einame buvusiu siauruku, kurio liekanos pasirodo tik kartais. Dabar tai jau tiesiog miško keliukas, važinėjamas motociklą ir žigulį. Arčiau kaimo esančia siauruko dalimi vis dar naudojasi vietiniai gyventojai: ardo rinkdami metalą, kurį galėtų parduoti ir gauti kelis rublius.

Stovyklavietę įsikuriame pušyne netoli Baturino. Šalia yra pelkutė, kurioje galima nusiprausti ar pasidaryti purvo vonią, bet jos vandens gerti nedrįstame. Tuo labiau, kad šalia yra kaimas, kuriame galime gauti geriamo vandens.

Vis pagalvoju, kad važiuodama čia taigą įsivaizdavau kažkaip kitaip. Turbūt natūraliai pasąmonėje taigą sieju su tremtimi ir tai yra tarsi kažką baisaus įvardijantis žodis. Gal prieš 60-70 m. ji buvo kur kas atšiauresnė ir nepalankesnė gyventi, bet dabar atrodo gana draugiška. Na, minusas tik toks, kad pelkės dažnai užkerta trumpesnius kelius, todėl tenka žingsniuoti 10 km daugiau.

Vakare dar prisiverčiame nueiti ir į patį Baturino kaimelį. Įspūdį palieka mediniai nameliai ir jų raštai.

2011 07 17

Šiandien su keliais kitais liekame stovyklavietėje. Visai gera pailsėti prie laužo. Tarsi gera proga parašyti dienoraštį, bet nėra minčių. O kai minčių yra, dažniausiai nebūna jėgų. Taip ir kankinuosi. Kadangi rašydama negaliu liautis galvojusi apie skaitytojus, vis bandau nuspėti, ką jūs tikėtės rasti mūsų raštuose. Man iš buvusių dalyvių dienoraščių buvo įdomu sužinoti, kas vykdavo kokią dieną, bet pačiai apie tai rašyti malonumo nėra. Buvo įdomu ir kaip jie jautėsi, kaip keitėsi jų nuotaikos ir emocijos, bet pačiai tai patiekti jums, atrodo, neįmanoma.

Ir kažkodėl išeina taip, kad turbūt dažniau pasirenku tą neįdomiojo rašymo būdą ir bandau papasakoti, ką mes veikiame. Apie šią dieną neturiu ką parašyti – skaitykite dienoraščius tų, kurie išvažiavo tvarkyti kapinių ir grįždami pametė kelią dėl takelio į ežerą.

Jiems grįžus turime palikti stovyklavietę. Vakar vadas patikino, kad sekmadienio naktį tikrai praleisime ne viešbutyje, todėl nekantriai laukiame sužinoti, kur vyksime. Tačiau jo planai pasikeitė ir... atgal į Tomską.

2011 07 18

Paskutinis pasispyrdymas Tomske: aplankome turgų, kuris savo turiniu ir stiliumi nelabai skiriasi nuo mūsiškių Gariūnų, nuvažiuojame į memorialinį NKVD muziejų, pavaikštome po medinių namų kvartalą. Paskutinę dieną stengiamės kuo daugiau užgriebti miesto, priglaudusio nemažai lietuvių.

Grįžę į viešbutį ilgai blaškomės po kambarius, rankiojame daiktus, žiūrime šviežias nuotraukas ir dar nenorime iš čia išvažiuoti.

Vakare išsikraustom iš kambarių ir laukiame rytinės kelionės į oro uostą. Į Maskvą. Iki to laiko stengiamės kas kur numigti. Užimame visų vestibulių foteliukus ir sofokutes per visus 8 aukštus.

2011 07 19

Sunku patikėti, kad mes jau pakeliui namo. Vos spėjau susivokti, kur esu ir ką darau, o jau vėl reikia grįžti atgalios. Kaip tyčia nuo viešbučio iki oro uosto važiuojam per labai gražų rytą, skęstantį rūke ir šviečiantį raudona saule. Šią akimirką, tikiu, niekas nenori palikti Sibiro. To paties Sibiro, kuris kažkam buvo ir tebėra siaubą kelianti vieta. Bet mes jį palietėm kitaip,

kitu metu ir matome jį kitokį. [Manydama, kad ir kiti jaučiasi panašiai, leidžiu sau kalbėti ne tik savo vardu.] Nežinau, ar kas nors iš mūsų liūdėjo, ar graudinosi, kai ėjome lietuvių išbūtomis vietomis, kai nuo kapų tempėme supuvusius medžius ir tvėrėme, kad ir menką, tvorą. Mes tiesiog darėme tai, ką turėjome ir norėjome padaryti. Ir darėme tai ne dėl savęs.

2011 07 20

Mes jau Vilniuje, būriuojasi pasitikti atėję žmonės, bet man iš traukinio išlipti visai nesinori. Nors gera sutikti artimuosius, dar kažkiek laiko jaučiasi apmaudas palikus tuos lietuviškai savus miškus. O ir išsiskirstyti visiškai nesinori, tad dar visi kartu nueiname papusryčiauti. Dienoraštis šis, žinoma, nėra visiškai tikras. Kažkada rašiau dienoraštį, bet galiausiai jį sudeginau. Pasirodė, kad išgyvenimus reikia laikyti atmintyje, o ne popieriuje. Ši rašliava yra nedidelis kąsnis kitiems to, ką mums teko ragauti. Be to, jau šiek tiek apdorotas. Tikiuosi, kad šis kąsnis jums nebus sprangus.